

Keď sa majster murár utne

Jozef Májsky

Týmto trochu skomoleným príslovím by som chcel upozorniť na prípad nedodržania „stavebného plánu“ pri budovaní hniezda u belorítok domových (jiříček obecných — *Delichon urbica*) a následkom toho predčasného ukončenia hniezdenia.

Popisovať všeobecne známe hniezdo tohoto spevavca v tvare štvrtgule alebo osminy gule (podľa umiestnenia) nemá zmysel, nakoľko belorítka (jiříčky) bežne hniezdia aj na našich moderných príbytkoch, panelové domy nevynechávajú. V mnou popisovanom prípade bolo hniezdo umiestnené na strope balkóna, kde sa jeho základňa opierala o 5 cm širokú rímsu odkvapového plechu, preto samotnej stavbe hniezda predchádzalo najprv vybudovanie základov. Podotýkam, že za 20 rokov tu vyhniesdili desiatky belorítok. Najviac, 11 hniezd, si postavili v r. 1992, v niektorých rokoch žiadne. Pri pozorovaní budovateľskej činnosti týchto drobných operencov som zistil, že všetky páry rešpektovali po tisícky generácií overený stavebný plán, len 1–2× sa stalo, že belorítka porušili stavebnú technológiu a hniezdo lepili rýchlejšie, než

Stavba atypického hniezda u belorítok domových (jiříček obecných — *Delichon urbica*)

stačili schnúť jednotlivé vrstvy blata (hliny), takže došlo k jeho deštrukcii.

Koncom júna 2004, zrejme pri druhom hniezdení, som si všimol, že okrem takmer hotového „dvojdomu“ si začal stavať hniezdo aj tretí pár. Keďže sa striedali suché a daždivé dni, hniezdo bolo z rôzneho materiálu, no ešte viac ma zaujalo, že je menšie. Podľa K. Hudeca a kol. (1983) majú priemerné rozmery hniezda u belorítok nasledovné hodnoty: šírku 16,3 cm (11,5–21,5 cm), hĺbku 13,1 cm (10,5–18 cm) a výšku 10,6 cm (8,5–14,5 cm). Sledované hniezdo malo šírku 13,5 cm, hĺbku 8,5 cm a výšku 12 cm. Teda okrem hĺbky by bolo ešte ako-tak v norme, no najzvláštnejšie bolo, že belorítka nepileli celý jeho horný okraj o strop balkóna a nevytvorili typický oválny vletový otvor (priemerná šírka 5,8 cm a výška 2,5 cm),

Hniezdenie v tomto hniezde nebolo úspešné. Snímky J. Májskeho

ale ponechali tu väčšiu pozdĺžnu štrbinu, takže hniezdo pripomínalo príbytok lastovičiek (vlastoviek). Zrejme išlo o zámer, nakoľko stiesnené pomery neumožňovali iný prístup do hniezda — pri sedení belorítke občas trčali z hniezda chvostové perá. Pár pokračoval v hniezdení a objavili sa vajčká. Pod hniezdom som našiel jedno rozbité, takže som bol zvedavý, ako sa situácia vyvine o 14 dní. Po mojom návrate z dovolenky bolo hniezdo opustené. Keďže po hniezdnej sezóne z hygienických dôvodov hniezda belorítok z balkóna odstraňujem, došlo aj na toto atypické. V minihniezde štandardne vystlanom perím som našiel len jedno vajčká, parazity som voľným okom nepozoroval. Preto hniezdenie belorítok v tomto atypickom hniezde nepokračovalo, sa môžeme len domnievať.

Ještě k atypickým hnízdům jiříček

Karel Šťastný

Popisované hnízdo jiříčky obecné (*Delichon urbica*) bez oválného vletového otvoru, a tedy podobné hnízdu vlaštovky obecné (*Hirundo rustica*), lze skutečně spatřit dosti vzácně, avšak ve světové literatuře (např. Cramp a kol. 1988) jsou taková hnízda zmiňována.

I mně se v r. 2004 podařilo najít několik naprosto netypických hnízd jiříček. Jedno z nich (viz obr.) silně připomíná hnízdo popisované J. Májským, je však ještě menší a postrádá dokonce i část boční stěny. Navíc je připevněno na hnízdě vlaštovky obecné a již z toho vyplývá, že vzniklo uvnitř chléva, ačkoli jiříčky stavějí svá hnízda takřka výhradně na vnějších stěnách budov. I z tohoto hnízda byl vyplašen pták sedící na jednom vajčku. V dalších dnech ptáci hnízdo opustili. Zaznamenal jsem i normálně dokončené hnízdo jiříčky s typickým oválným vletovým otvorem, upevněné na jiném vlaštovčím hnízdě v tomtéž chlévě. Ve stejném chlévě bylo nalezeno hnízdo jiříčky připevněné na háku visícím ze stropu

Netypické hnízdo jiříčky obecné (*Delichon urbica*) připomínající hnízdo vlaštovky skalní (*Hirundo daurica*)

a k němu v krátké době přibyla další tři hnízda (viz obr.). I na nich je z barev hrudek patrné, že jsou z různých materiálů. Všechna tato hnízda se nalézala uvnitř chléva ve vzdálenosti asi 3 m od jeho vchodu.

Co bylo příčinou zahnízdění poměrně velkého počtu jiříček na tak neobvyklém místě? Na statku Hamr u obce Lužnice na Třeboňsku hnízdily po generace desítky párů jiříček v prostorné kůlně na mohutných dřevěných trámech. Po skončení prvního hnízdění v r. 2004 byla však kůlna

Nahoře kolonie hnízd jiříček obecných kolem hnízda připevněného na háku visícím ze stropu ♦ Netypické hnízdo jiříčky obecné připomínající hnízdo vlaštovky obecné (*H. rustica*), dole. Snímky K. Šťastného

zepředu zcela zazděna a jiříčky musely k druhému hnízdění rychle vyhledat jiná místa. Zřejmě proto postavily i další netypická hnízda přilepená k molitanové izolaci obalené navíc zčásti plastovou fólií na ještě nedokončené zmíněné nové stěně. Do jednoho z těchto hnízd vede vletový otvor dokonce jakýmsi nástavcem (viz obr.), takže hnízdo vypadá jako příbytek vlaštovky skalní (*H. daurica*).